

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Symmvla Caietani

Cajetan, Thomas

Antverpiae, 1575

Octavvm lentaculum: in quo declaratur de peccatis quinque.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41716

OCTAVVM IENTA

culum: in quo declarantur de peccatis quinque.

CCVRRVNT O⁸tauo
declaranda de peccatis quinq;.

Primum est Matth. xii. Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus: spiritus autem blasphemiae non remittetur.

Secundū est primae ad Corinthios sexto. Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpore suo peccat.

Tertium est i. Ioan. vlt. Qui scit fratrem suū peccare peccatum non ad mortem petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem, est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.

Quartum est Apoc. iii. Utinam esses calidus aut frigidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo: quia dicis, diues sum & locupletatus, & nullus egeo: & nescis quia miser es, & miserabilis, & pauper, & caecus, & nudus.

Quintum est Apoc. vltimo: Qui nocet, noceat adhuc: & qui sordidus est, sordescat adhuc.

Circa i. Matth. xii. Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus: spiritus autem blasphemiae non remittetur: dubium occurrit de differentia posita inter spiritum blasphemiae, & reliqua peccata hominum quantum ad hoc quod spiritus blasphemiae non remittetur, reliqua verò remittentur. Nam aut est sermo de remissione quantum est ex natura peccati: & sic non saluatur differentia posita: qua

ZZ 2. com.

Ientaculi octavi

commune est omni peccato mortali, quantum est ex parte sui esse irremissibile: quum faciat hominem dignum æterna morte, & constituat inimicum Deo. Aut est sermo de remissione secundum potentiam: & nec sic saluatur differentia posita: quia commune est omni peccato mortali posse remitti, non solum per omnipotentiam Dei, sed per misericordiam eius solitam: tam per sacramentum baptismi, quam per sacramentum pœnitentiæ. Aut de remissione in actu, hoc est, quod reliqua remittentur, & hoc non. Et nec sic saluatur differentia posita: sed vtrunque falsa videtur. nam nec de omnibus reliquis peccatis hominum verificatur quòd quandoque remittentur hominibus, quum multi damnentur propter huiusmodi peccata. Nec pro vero asserendum est aliquod quodcumque sit illud peccatum hominis in hac vita, quod nūquam remittetur: quoniam affirmare hoc est ponere hominem illum in desperationem. Nam si certificatus esset quis per Domini sententiam quòd peccatum spiritus blasphemix nunquam remitteretur, haberet causam desperandi habens tale peccatum, utpote certus de non consequendo remissionem.

AD hoc dicitur, quòd quum manifestè spiritus blasphemix distinguatur in litera contra blasphemiam, videtur per spiritum blasphemix intelligendum quoddam speciale blasphemandi genus: quod iudicio meo, constat ex maligna machinatione aduersus Deum: dum aliquis ad hoc dat operam ut que Dei esse cognoscit, aut putat, destruat, peruertat, alii attribuat &c. huiusmodi enim blasphemix genus meritò blasphemix spiritus appellatum est, propter plenitudinem rationis blasphemandi, & propter consuetum loquendi morem quo appellamus hominem omnibus opponentem habere spiritum contradictionis: ita huiusmodi malignantes dicuntur habere

Quaestio prima

habere spiritum blasphemiae.

Inter hoc igitur crimen hoc spiritus blasphemiae, & alia peccata & ipsas blasphemias differentia quod ad remissionem est, quod reliqua regulariter loquendo remittuntur hominibus, hoc autem regulariter loquendo nunquam remittitur: ita quod Dominus hanc differentiam reuelasse videtur in hoc textu. Et quamuis etiam istis si poenitentiam agerent, venia daretur: disposuit tamen diuina iustitia permittere istos impoenitentes perseverare: ita quod sub hac Dominica reuelatione cadit non solum negatio remissionis, sed negatio doni poenitentiae: tanquam si dictum fuerit quod peccantibus spiritu blasphemiae nunquam conceditur remissio: quia nunquam concedetur ex gratia poenitendi, exigente hoc maxima illorum nequitia. Ad dubitationem igitur respondetur quod sermo est de actuali remissione non simpliciter & absolute, sed regulariter: hoc est secundum communem cursum. Et cum obiicitur quod non omnia reliqua remittuntur etiam secundum communem cursum: respondetur, Dominum non dixisse quod omnia reliqua remitterentur singulis hominibus, sed dixit, quod remittentur hominibus, ad quod verificandum sufficit quod remittantur aliquibus hominibus. Quod vero obiicitur de desperatione, soluitur dicendo quod talis non debet desperare: quoniam Deus non alligat misericordiam suam communi cursui, sed praeter illum seu supra illum pluries misertus inuenitur peccatorum, ut patet de latrone, de Paulo, de Magdalena, quos supra communem cursum statim ita euexit. Omni ergo conatu, ieiuniis, & eleemosynis, & orationibus, alienisque suffragiis tanto magis conari talis deberet ad diuinam implorandam misericordiam, quanto remotiorem se ab illa constituit.

Hae de primo.

Ientaculi octavi

Circa secundum i. ad Corint. vi. Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat, quæstio occurrit tum contra primam partem, tum contra secundam. Contra primam quidem: quoniam falsum videtur omne aliud à fornicatione peccatū extra corpus esse. Apparet enim triplex manifesta instantia. Prima de comessationibus & ebrietatibus, quas constat peccata esse in corpore, & non extra corpus. Secunda de percussione & vulneratione sui ipsi: quum enim quis percutit aut vulnerat seipsum, manifestè peccat contra corpus suum plus quam inebrians se. Tercia, de abusu manuum loco pedū: ut si quis ambularet more quadrupedum. hinc enim maximè peccaret in corpus suum, dehonestans illud, & abducens ac deiciens ab humana dignitate, & efficiens illud simile bestiis. Contra secundam verò partem: quoniam non apparet vera neque per se neque per accidens. Non per se quia licet in peccatis contra naturam contumelia fiat corpori, (iuxta illud ad Rom. i. Ut contumelias afficiat corpora propria) in peccatis tamen naturalibus, quale est fornicatio, nulla apparet iniuria corporis, sed animæ: dum anima subditur corpori, & inquinatur peccato. Nec per accidens: quoniam non oportet fornicantem nocere corpori proprio, quum semen sit de superfluo individui &c. Et si ad ea quæ sunt per accidens egrediendum est: in promptu obiceretur quòd plures occidit crapula, quàm gladius.

AD hoc dicitur, sermonem Apostoli esse de peccatis humanis in genere: ita quod non intendit fornicationem comparare singulis peccatorum speciebus, sed communibus generalibus peccatis. nec loquitur de effectibus peccatorum, sed de peccatis ipsis: & intendit quod solū peccatum fornicationis, & rãtò magis adulterii, & similitum, est peccatum in corpus

pro

Quaestio secunda.

proprium: hoc est, infert iniuriam proprio corpori: quum distinguitur enim peccatum in Deum, in proximum &c. sensus est quod infert iniuriam Deo, infert iniuriam proximo &c. Ac per hoc quum dicitur hic quod peccat in corpus proprium, sensus est quod iniuriam facit proprio corpori. Vnde ad obiecta contra primam partem respondendo, dicitur, quod neque comessatio, neq; ebrietas iniuriosa est corpori proprio in ipso actu peccati, quamuis effectus eorum iniuriosus sit corpori pro quanto illi nocet: & pro tanto dicuntur extra corpus esse quod ad iniuriam: quia extra corpus sumitur hic: ut distinguitur contra peccare in corpus proprium: in quo fornicatio à reliquis differre dicitur. De percussione autem & vulnere propria, dicitur huiusmodi crimina computari extra generalem rationem peccatorum communium: ut patet ex hoc quod homicidium secundum communem suam rationem non ponitur peccatum in corpus proprium: & tamen occidere seipsum, maxime est contra corpus proprium. Vnde huiusmodi specialia peccata ut existentia extra comparationem quam facit Apost. reicienda sunt. De ambulatione verò more quadrupedum & similibus, dicitur quod quum hæc sint peccata plus quam humana (quoniam apud Philosophos, sunt peccata bestialitatis) valde remota sunt à comparatione quæ ab Apostolo fit. Ab ea verò quæ obijciuntur contra secundam partem, respondetur quod sermo est de iniuria quam per se facit fornicatio corpori proprio. Et quum quaeritur, quæ est illa iniuria? Respondetur quod est duplex, scilicet dehonorationis & subiectionis. Dehonorationis quidem: quia membra sua membra facit meretricis: qui enim adhæret meretrici, vnum corpus efficitur cum ea. Subiectionis verò: quia membra sua subiicit potestati meretricis, vnde patet quod non

Pentaculi octauī

oportet recurrere ad nocumenta per accidens, aut ad quæcunque alia per accidens. Hæc de secundo.

Circa tertium i. Ioan. vlt. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat & dabitur ei vita peccanti non ad mortem, est peccatum ad mortem, non pro illo dico vt roget quis. difficultas occurrit de differentia peccati ad mortem, & peccati non ad mortem, an sit sermo de morte corporis, an de morte animæ: ita quòd si ad mortem corporis spectatur, peccatum ad mortem intelligitur finalis impœnitentia hoc est quando homo moritur in peccato mortali absque pœnitentia interiori: hoc enim est peccatum durans vsque ad mortem corporis inclusiue, & propterea ducens ad mortem æternam. Si autem ad mortem animæ spectatur, vocatur peccatum ad mortem omne peccatum mortale: quia mors animæ est. Quæstio igitur est: quis sit sensus Ioannis Apostoli per hæc verba: Nam contra primum sensum militant verba ipsius textus dum dicitur, Qui scit fratrem suum peccare. De finali siquidem impœnitentia non potest aliquis dum viuit scire quòd peccat huiusmodi peccato: sed solum post mortem potest sciri quòd peccauit finali impœnitentia: quoniam quamdiu viuit potest pœnitere: ac per hoc non adhuc finaliter impœnitens. Et propterea de hoc peccato non esset dicendum. Qui scit fratrem suum peccare: sed qui scit fratrem suum peccasse. Contra secundum verò sensum (iuxta quem solummodo peccatum veniale est peccatum nō ad mortem) militant duo verba textus. Primum quum dicitur: & dabitur ei vita, nam peccans solum venialiter, non eget vt detur ei vita: quum habeat ipsam spiritalem vitā per charitatem, quæ stat cum peccato veniali. Vnde ex hoc quòd dicit dabitur ei vita peccanti non ad mortem, significat quòd talis peccans non ad mortem, eget

Quæstio tertia.

eget vita: utpote non habens illam, sed expectans ut
detur sibi: quod non conueniunt peccato veniali, sed
mortali. Secundum, quum dicitur, Non pro illo dico
ut roget quis. Nam hinc sequeretur Ioannem non
dicere ut rogetur pro peccantibus mortaliter: cuius
contrarium Dominus docuit. Orate pro persecuten-
tibus vos, & fecit, orans pro crucifixoribus: & Ste-
phanus orauit pro lapidantibus: constat autem hos
omnes peccasse mortaliter, & non esse rationabile ut
Ioannes euangelista discordet à doctrina & exemplis
Christi & sanctorum: discordaret autem, si timeret
orandum esse pro irretitis peccatis mortalibus.

AD hoc dicitur quod quum sermo omnis nisi per
se intelligatur, incertus sit (utpote vagus per acci-
dentia) per peccatum ad mortem intelligendum est
peccatum quod per se machinatur ad mortem ani-
mæ: hoc est ex intentione abiicit vitā animæ, ut quum
quis ex intentione non curat de salute animæ suæ, de
paradiso, & huiusmodi. Dico autem ex intentione,
propter eos qui non ex huiusmodi intentione, sed ex
consuetudine deliciarum & luxuriarum, ex consuetu-
dine vsurarum, & sic de similibus viuunt tanquam
non curantes de salute animæ suæ: tales enim non
ex intentione peccant contra vitam animæ suæ, sed
ex passionibus, infirmitatibus &c. Intēdit ergo Ioan-
nes euangelista differentiam inter peccatores con-
temptu propriæ salutis peccantes, & inter alios qui ex
ignorantia, aut passione & huiusmodi incurrunt pec-
cata mortalia. Et instruit Christianos ut quum vide-
runt aliquos peccare ex ignorantia, aut infirmitate &c.
orent pro illis cum fiducia, quum viderint autem
peccantes ex contemptu propriæ vitæ, non præsu-
mant petere pro eis veniam, sed vel relinquunt eos in
cursu suo, vel (ut Benar. insinuat) gemant, si fortè di-
uina misericordia adiciat quod oratio nō præsumit.

Zz s

Et bes

Ientaculi octauī

Et bene nota quòd Ioannes non affirmat repellendam esse orationem pro talibus, sed non audeo dicere vt orent pro talibus, tanquàm petitio videatur præsumptuosa: ait enim non dico vt oret quis.

Et hic sensus consonare videtur non solum toti textui & contextui, sed etiam gestis Sanctorum: nam Dominus orans pro crucifixoribus adiecit causam ignorantie: Quia nesciunt quid faciunt. Et Paulus pro quo exauditus fuit Stephanus, testatur se misericordiam consecutum, quia ignorans fecit.

Vnde patet quod neuter quæstorum sensuum est intentus ab Apostolo, sed iste quem diximus cui omnia consonare videntur. Hæc de tertio.

Circa quartum Apoc.iii. Vtinam esses frigidus aut calidus sed quia tepidus es, nec calidus, nec frigidus, incipiam te euomere ex ore meo: quia dicis quod diues sum & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu miser es & miserabilis, & pauper & cæcus, & nudus, ambiguitas occurrit ex quadruplici capite. Primò quia inconueniens manifestum est attribuere alicui sancto angelo desiderium mali culpa, ac per hoc non consonat illi dicere, vtinam esses calidus aut frigidus: nam per esse frigidum intelligitur alienum manifestè esse à toto charitatis igne. Secundo: quia non consonant hæc duo sibi inuicem, scilicet tepor & feruor arrogantie, & tamen in litera vtrunque dicitur hunc episcopum habere, nam primò dicitur, quia tepidus es, & deinde subiungitur: dicis quòd diues sum & locupletatus, & nullius egeo. vbi superbia feruor magnus notatur quum falso sibi arroget diuitias &c. Tertio quia aliud est ex tepore, aliud ex ignorantia peccare: nam tepor ad infirmitatem animi spectare videtur: & propterea mirum est quod in litera iste dicitur tepidus, & deinde subditur eius ignorantia dum dicitur, Et nescis quia miser es, & miserabilis,

Quaestio quarta.

bilis, &c. Quarto, quia nulli debet imputari defectus non solum inculpabilis, sed impossibilis evitari, nullus (inquit Philosophus) imperabit caeco nato, sed hominem in hac vita nescire se esse absque charitatis gratia, est defectus & inculpabilis & inevitabilis. nullus enim scit an odio vel amore dignus sit: ut dicitur Ecclesiast ix. Inconvenienter ergo arguitur iste quod nesciat se miserum &c.

AD hoc dicitur, quod homo iste ultimo descriptus de quo est sermo, habet secundum planum literae sensum condiciones quatuor: Prima est esse extra charitatem: quae ex eo habetur quod describitur miser, miserabilis, pauper & caecus secundum veritatem. Secunda, est esse rapidum: quae clare patet in litera. Tertia est, aestimare se diuitem, locupletatum, & nullius egere. Et haec etiam clare patet in litera. Et ponitur causa rapiditatis: quoniam cum coniunctione causali in litera ponitur, dicendo, quia diues sum, &c. Quarta est, nescire se esse miserum & miserabilem, pauperem, caecum & nudum. Et haec quarta conditio similiter ponitur cum causa rapiditatis: dum continuatur in textu cum antedicta causa sub eadem coniunctione causali: ut patet inveniendi. Ex quibus omnibus colligitur huiusmodi hominem abundare multis, ac donis siue naturalibus, & siue gratuitis & multis bonis operibus: ita quod primum istius peccatum apparet superbia de multis bonis quae in se recognoscit. Et si singula discernimus istius hominis oculis adeo perspiciebat bona quae in se erant, ut erraret & superbi et. Erraret quidem, quoniam ex bonis secundum quid, aestimavit se bonum simpliciter: hoc est ex donis & bonis operibus quibus abundabat sine vera charitate aestimavit se etiam charitatem & illius dona habere. Hoc enim sonant verba sua, dum interiori verbo dicebat, Diues sum, &c.

Lentaculi octauī

& hoc quò ad dona, tam naturæ quàm gratiæ, locu-
pleratus sum, & hoc quò ad bona opera & studia, &
nullius egeo, & hoc vniuersaliter quò ad bona quæ
cunque necessaria: ita quod æstimabat se nullo ami-
plus dono egere, & tamen falsum erat: quoniam ca-
rebat charitate & gratia gratum faciente. Superbiret
autem: quoniam bonis illis quæ habebat seipsum ma-
gnificabat, nam dicebat: ego sum diues, ego locuple-
tatus, ego nullius egeo: quum vir rectus debuisset di-
cere, quia fecit mihi Dominus magna qui potens est,
&c. Et Deum, non se magnificare: nec vnquam pro-
rumpere in tam temerariam æstimationem, quod
nullius egeret. Nec intelligo hunc esse tanta elatum
superbia, vt ex intentione superbiret (quoniam iam
esset in numero non tepidorum, sed frigidissimo-
rum) sed quia per modum superbientis & tali æsti-
mationi innitentis se habebat: quod vt clarius pate-
bit, facit hominem tepidum. Erat quoque huic su-
perbiæ ac falsæ æstimationi annexum alterum pecca-
tum negligentia: nam cum hac æstimatione negligebat
iste discutere interiorem dispositionē animæ suæ
quò ad mala poenæ attestatiā malū culpæ. Nesciebat
enim se esse miserum miserabilem, pauperem, cæcum
& nudum, quæ sunt mala poenæ attestantia malum
culpæ. Et fomentum huius negligentia, quamuis ex
litera non habeatur, nisi antedicta superba æstima-
tio, videtur tamē esse incertitudo charitatis: ita quòd
ex hoc, quod non potest homo scire certa cognitio-
ne se habere gratiam gratum facientem seu charita-
tem, neglexit perscrutari antedicta mala sua: tāquam
eiusdem rationis sit cognoscere habere se bona gra-
tiæ & charitatis, & discutere huiusmodi mala: quod
tamen non est verum: nam & si homo non potest
cognoscere in se esse donum charitatis infusæ, potest
tamen discernere an sit pauper, & cæcus: pauperas
enim

Quæstio quarta.

enim consistit in penuria operum interiorum simi-
lium operibus interioribus charitatis: puta si habebat
interiorem actum pœnitentiæ, si interiorem actum
gratitudinis, si reuerentiæ & tremoris in Deum, si mi-
sericordiæ in proximos, si humilitatis in seipsum. Si-
militer de visu, si videbat eo modo videndi de quo
scriptum est: Ad videndum in bonitate electorum
tuorum. vident enim electi in bonitate, propria qui-
dem bona, vt Dei: propria verò mala culpæ accusan-
do se corrigendo puniendo: propria verò mala pœ-
næ æquanimiter tolerando, bono aliorum gauden-
do, malo aliorum condolendo, &c. quo contra cæci
videntes superbia cordis sui proximos vident iudican-
do seu contemnendo, bona eorum paruisfaciendo,
mala eorum accusando, indignando, &c. bona quæ
habent vt sua magnificando: mala, quæ habent excu-
sando, &c. huiusmodi enim paupertatem, cæcitate[m]
& nuditatem virtutum his annexam potest homo si
vult diligenter in se discutere & cognoscere. Et in hoc
iste homo defecit: neglexit enim huiusmodi mala
pœnæ in se discutere, & sic nesciuit seipsum miserum,
&c. Ex his autem duobus, superbia scilicet & negli-
gentia, consurgit in homine quædam confidentia,
quasi manendi in statu in quo stat. Ex eo enim quòd
æstimat abundantem in bonis, & nescit miseriam
status sui, quasi securus incedit: etiam inde naturali-
ter procedit affectus rapidus ad dona gratiæ gratum
facientis habenda. Et propterea homo iste ponitur
rapidus ex his causis: scilicet quia dicebat, diues sum,
&c. Et nesciebat se esse miserum, &c. Huiusmodi au-
tem dispositio rapidi animi vtinam non frequens
inueniatur in iis, qui putantes se in gratia Dei esse,
negligunt discutere interiorem animi sui dispositio-
nem quo ad penuriam interiorè actuum virtutum,
& interioris visus animi. Signum autem rapidi vide-
tue

Lentaculi octauus

tur esse non progredi seu non augeri in interioribus actibus virtutum infusarum.

Et licet ex recitatis in hac litera appareat iam hunc esse verum literæ sensum, solidior tamen sensus iste apparet ex subiuncto consilio exhibito in textu isti hominī, dum suadetur ei in remediū studium emendi aurum ignitum, &c. In emendo siquidem duo inveniuntur contraria tempori. Alterum est appretiare seu magni æstimare id quod est emendum. Alterum est, exhibere pretium æquale rei emendæ. Et primum quidem spectat ad animum, secundum autem ad executionem operis. Quæ ideo tollunt tæporem, quia tæpidus non æstimat donum gratiæ tanquam emendum, nec studet in executione exhibere opera quasi æquivalentia ad gratiam: ad quæ tamen duo maximè debet assurgere tæpidus, & vt summè magnificiat (quo caret) gratiæ donum & vt omni conatu exerceat se quasi ad cogendum Deum: vt det sibi gratiam. Secundum quoque remedium quod adiungitur, idem testatur ad causas tæpiditatis relatum, nam quia ad male videndo bona quæ habet, & nō videndo mala quæ habet, tæpidus effectus est, medicina pro oculis ei offertur qua impedimenta videndi tollantur: inter quæ præcipuum est superbia, quæ collyrii vnctione tollitur, sic à Christo discimus quia mitis est & humilis corde.

AD obiecta igitur ordinate respondendo, dicitur dupliciter posse accipi metaphoram hanc de calido & frigido, & tæpido. Primum intelligendo per calidum manifestam charitatem, & per frigidum manifestam iniquitatem, per tæpidum verò medium: qualis descriptus est, qui sibi videtur bonus, & tamen est malus. Et iuxta hunc sensum optat angelus magis frigidum quàm tæpidum: non vt meliorem, sed vt faciliorem ad respiscendum: qui enim cognoscit se esse malum,

Quæstio quarta.

malum, facilius correctionē suscipit, quàm is qui putat se esse bonum & quasi tutus rapet. Secundo, referendo metaphoram totam ad gustum seu sumētem. Et iuxta hunc sensum tam frigidus quàm calidus bonus est: nam & calida libenter sumimus: & similiter frigida libenter sumimus: solum autem rapidū abominabile est, utpote vomitum causans. Et sic optans angelus, utinam esses calidus aut frigidus optat bonum. Utinā esses sicut cibus aut porus habilis ad sumendum: ut est alimentum calidū: & alimentū frigidum: Et hinc sensus magis consonat literæ pro quâ parabola hæc ad hoc tendit, ut solum rapidum abominabile dicatur, tanquàm vomitiū, unde patet nihil mali per hæc verba optari ab angelo. Ad secundam obiectionem dicitur quod in isto homine rapido esset feruor superbiæ & arrogantia, si ex intentione superbiret ad hoc ut se diuitem, locupletatū, & nullius egentem magnificaret, sed iste rapidus non ex intentione sic superbit, sed ex modo se habendi: quando quidem sic confidit in iis quæ habet, tanquàm iudicans se locupletem, diuitem, & nullius egentem. Videtur enim quædam superbia sicca magis quàm superbiæ feruor: & propterea non inde apertè malus, sed rapidus effectus est. Ad tertiam dicitur quod rapor & ignorantia possunt subordinari: ita quod ambo possunt diuersimodè causare peccatum: rapor immediate, ignorantia mediate. Sic autè est in proposito: ignorantia enim propriæ miserie concausat raporem, quo deinde peccatur. Nec ista simultas contrariatur diuersitati causarum peccandi, scilicet ex ignorantia vel infirmitate: quoniam illa diuersitas intelligitur secundum causas proximas: quando scilicet causa proxima est infirmitas, non ignorantia, aut e contrario. Secus autem est quum infirmitas circa unū actū subordinatur ignorantia alterius rei præcedentis.

dentis

Ientaculi octau

gentis: vt patet esse in proposito. Ad quartam dicitur quòd huic rapido non imputatur nescientia doni charitatis in seipso, sed ignorantia propriæ miseriar: quæ non est solum euitabilis, sed valde culpabilis: vt patet ex dictis. Hæc de quarto.

Circa quintum Apocalypsis ultimo. **Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc: & qui iustus, iustificetur adhuc: & sanctus, sanctificetur adhuc,** difficultas ex triplici capite occurrit. Primò de veritate: quia vtraq; pars progressus, scilicet tam malorū quàm bonorū falsa videtur: nam multi hodie mali, cras boni, vt patet de Paulo & latrone, &c. & similiter multi hodie boni, cras mali vt patet de Nicolao, Salomone, &c. Secundo de decencia: quia hæc verba sunt angeli alloquentis Ioannem: indecens autem videtur vt angelus sanctus dicat. **Qui in sordibus est, sordescat adhuc.** multò magis quàm indecens fuerit iudicium inferre blasphemiar: in diabolum: quod tamen non est ausus Michaël archangelus, vt Iudas in epistola sua dicit. Tertio, de concessione temporis: nam Deus nemini dedit spatium malè operandi (vt dicitur Ecclesiastici decimoquinto) imò vt Esaias dixit, propterea expectat Dominus, vt misereatur vestri. **Quomodo ergo nunc angelus tempus propinquum denuntians dicit: Qui nocet, noceat: & qui sordet, sordescat:** tanquam concedens malis tempus peiora faciendi.

AD hoc dicitur quòd literalis sensus horum verborum ad præscitorum & prædestinatorum conditionem, ac tempus vsque ad iudicium tendere videtur. Ad cuius euidenciam prænotandum est angelum more humano allocutum esse Ioannem in fine Apoc. monendo eum ne claudat librum Apocalypsis, assignando pro ratione quia tempus propè est. Consueuimus siquidem quando in aliud tempus

Quæstio quinta.

pus differenda est lectio libri, claudere librum, referendo quando ipsum ad tempus opportunum: quando vero tunc imminet tempus utendi libro qui inuenitur apertus, dicimus ne claudas librum quia iam instat tempus utendi illo. Sic Angelus Ioanni scribenti Apocalypsis librum dicit, Ne signaueris librum hunc, quia tempus instat exequendi ea quæ sunt scripta in illo. Et notanter ex parte instantis temporis ad vniuersale iudicium, reddit rationem non sigillandi librum: duo namque exequendorum genera in Apocalypsi reuelata sunt. Quædam adimplenda in tempore: & sunt quæ fient vsque in diem iudicii. Quædam adimplenda in æternitate: & hæc sunt quæ fient post diem iudicii. Et quoniam illa quæ fient in æternitate, distantia multum videntur, ideo Angelus ex parte temporis & eorum quæ in tempore sunt, reddit rationem non sigillandi librum, utpote quia tempus iudicii instat: & exequenda in tempore iam sunt. Et hoc denotauit dicendo. Tempus enim propè est. & dicit absolute tempus: quoniam tempus ad iudicium, & tempus absolute æquivalent: quoniam post iudicium non erit ultra tempus iuxta illud: iurauit per uiuentem in secula seculorum, quòd tempus non erit ultra. Et ad declarandum quòd propinquum sit tempus iudicii, subiungit quasi epilogando totum quòd interim agendum est scilicet quòd adimplenda sunt præscitorum demerita, & prædestinatorum merita: ut ex his paucis adimplendis perpendatur breuitas temporis ad iudicium. Omnia enim quæcunque vsque ad diem iudicii agenda sunt in his duobus consistere videntur. Significauit autem Angelus hæc duo per proposita verba: scilicet qui nocet, noceat adhuc, &c. Quòd ut facilius clariusque percipiatur, nota in his verbis mysteria septem.

Primum est, quòd tam in hominibus bonis quam

A a a

in ma

Lentaculi octavi

In malis præsupponitur initium: & apponitur terminus per modum progressus perseverantis. Præsupponitur quidem initium dicendo, qui nocet, qui in sordibus est, qui iustus est, qui sanctus est: manifestè enim per modum præsuppositi hæc dicuntur: illa de malis, ista de bonis. Apponitur verò terminus, dicendo, noceat adhuc, sordescat adhuc, iustificetur adhuc, sanctificetur adhuc. Et apponitur per modum perseverantiæ quia sola perseverantiæ & in malis damnatur, & in bonis coronatur. Per modum quoque progressus: quia in vitæ termino & mali si possent adderent ad malum, & boni adderent ad bonum. Ex hac igitur ordinatione literæ intelligimus mysteriū hoc quod de præscitis & prædestinatis est sermo: qui ex præsupposita prædestinatione & præscientia procedit, dum in malis ex præsupposito primo quasi effectu reprobationis, scilicet prima præsciti iniquitate, & in bonis primo prædestinationis effectu, scilicet prima prædestinati iustitia, ad progressum termini ultimi in malo quò ad præscitos, & in bono quò ad prædestinatos extenditur sermo: ita quod sensus est, Qui præscitus est nocens aut in sordibus, impleat mensuram iniquitatis suæ, & qui prædestinatus est iustus aut sanctus, adimpleat mensuram iustitiæ suæ. Secundum est quod in ordine malorum, solius iniquitatis: & in ordine bonorum, solius bonitatis mentio sit, ut clarè patet. Hinc enim per malos præscitos, & per bonos, prædestinatos intelligimus: quia Ezechiële teste didicimus quod Deus oblitiscit omnium iniquitatum quas fecerat, qui conversus in bono perseverat vsque in finem, & similiter omnium bonorum quæ fecerat, adversus & perseverans in malo vsque in finem. Tertium quoque ad hoc idem mysterium est, quod licet in isto decursu temporis vsque ad iudiciū interueniat diuersitas bonorum & malorum secundum

dum
la
nu
du
tan
ex
bu
iuf
tiu
pri
bo
ac
tur
tio
mo
&
pro
&c
de
ran
def
cl
effi
ret
eor
qu
sim
net
sci
na
ret
def
ur
fac
tan

Quæstio quinta.

dum præsentem gratiam vel nequitiam, vt patet: nullo
tamen de hac diuersitate hic mentio fit: quia hu-
iusmodi diuersitas non remanebit iudicanda, sed sola
diuersitas quæ est secundum bonitatem prædestina-
tam, & malitiam præscitam simpliciter. Quartum est
ex modo loquendi, dum non enuntiando per ver-
bum indicatiuum (nō enim dicitur nocebit, sordescet,
iustificabitur, sanctificabitur) sed per verbum impera-
tiuum, noceat, sordescat, iustificetur, sanctificetur, ex-
primitur huiusmodi progressus perseverans siue in
bono siue malo. Hinc enim ordo diuinæ præscienciæ
ac reprobationis & similiter prædestinationis insinua-
tur. nam inter primum peccatum præsciti, & poste-
riora hæc est differentia, quod primum est tantum-
modo permissum: posteriora verò sunt & permissa
& ordinata in pœnam prioris: iuxta illud ad Rom. i.
propter quod tradidit illos Deus in reprobum sensum
&c. Et propterea de posterioribus peccatis tanquam
de speciali modo subiectis ordinationi diuinæ, impe-
rando ordinem ac tollerantiam eorum dicitur, sor-
descat, & noceat. De bonis autem prædestinatorum
clarum est quod non solum sub ordine, sed etiam sub
efficientia diuinæ prædestinationis denotatur. Appa-
ret quoque in vtrisque denotari per hanc mensuram
eorundem, nam & diuina prædestinatio definiuit vs-
quequo merita prædestinatorum progredientur: &
similiter diuina dispositio ordinavit vsquequo susti-
nebit in multa patientia seu tolerabit demerita præ-
scitorum. Et hoc fortè denotant hæc verba determi-
nata illo aduerbio, adhuc. Cum his quoque omnibus
retine quod per huiusmodi loquendi modum, sor-
descat, noceat &c. humana libertas aliquem designa-
tur: vt solemus dicere relinquentes in sua libertate,
faciat, dicat &c. Quintum est diuersitas ordinum
tam in bonis quam in malis. Nam ponuntur duo or-

Lentaculi octavi

ditas bonorum ad denotandam disparitatem præscitorum inter se, aliis malis, & aliis peioribus existentibus, & similiter ad denotandam diuersitatem prædestinatorum bonorum & malorum. Mali siquidem denotantur per eos qui in sordibus sunt: peiores verò per nocentes: boni quoque notantur per iustos, meliores verò per sanctos. Quemadmodum enim parata sunt prædestinatis diuersæ mansiones in domo patris celestis: ita & præscitis in inferno diuersa tormenta parata sunt pro diuersitate demeritorum.

Sextum ex ordine quo reuelata dicuntur, sumi potest. Ex hoc enim quòd prius præsciti, & demum prædestinati positi sunt: intelligi potest ipse qui in rei veritate est ordo inter tolerantiam præscitorum & prædestinatos, nam tolerantur præsciti propter prædestinatos: iuxta illud, Nolite nocere terræ neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Et rursus quum sancti martyres suspirarent ad diem iudicii pro corporum resurrectione, dictum est vt expectarent adhuc modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum suorum, ita quòd manifestè patet Deum tolerate malos donec impleatur numerus electorum: imò & ipsos præscitos, & etiam demones ordinat Deus ad exercitium electorum, quibus omnia cooperantur in bonum. Septimum est continuatio horum verborum cum promissione aduentus celeris ad iudicium, dum cum nota copulationis & demonstrationis, quasi presentis subiungitur in persona Christi. Et ecce venio citò: & merces mea mecum est reddere unicuique iuxta opera sua. Ex his enim manifestum videtur quòd de præscitorum demeritis & prædestinatorum meritis adimplendis & per Christum iudicandis est sermo in præfenti licera.

Ad obie

Quæstio quinta.

AD obiecta ergo in oppositum ordinatè respon-
dendo, dicitur, verba hæc pro vtraque parte esse
verissima de præscitis & prædestinatis intellecta, nam
& præscitus quisque impleturus est tandem suas ini-
quitates: & prædestinatus quisque tandem sua meri-
ta: quod per hæc verba significatur. Vnde non obstat
varietas interpolationum secundum præsentem iu-
sticiam vel iniquitatem: quoniam de termino præ-
sens est sermo. Ad secundum verò dicitur quòd aliud
est dicere imprecatiuè, aliud est dicere ordinatiuè. Et
quod licet dedecens appareat quòd Angelus impi-
retur malum, non tamen dedecet illum dicere ordi-
nationem mali, vt accidit in proposito: vt patet ex
dictis. Ad tertium verò dicitur quod licet verum sit
Deum nulli dare spacium peccandi, formaliter intel-
ligendo: hoc est, quia nulli dat tempus ad hoc peccet:
cum hoc tamen fiat quòd suauiter regendo creatu-
ras rationales relinquendo illas in manu consilii sui,
permittat eas peccare & in multa patientia sustineat
post peccata nos perseverare in illis. Sic autem est in
proposito: in quo & plus adhibetur diuina bonita-
tis, pro quanto etiam in peccatis bonum ordinis sui
adhibet. Propter quod non solum permissiuè, sed ordi-
natiuè concessum est tempus peccandi: materialiter
tamen intelligendo respectu peccati. Concessit enim

Deus tempus non vt peccaretur, sed quò quæ
sunt peccata ordinarentur, & in bonum
cederent electorum. Hæc de quin-

to. Budæ, in die sancti Vin-
centii confessoris.

M. D. XXIII.

Aaa 3

NO-